

(wetsbepalingen die het seksuele verkeer van meerderjarige mannen met minderjarige strafbaar hadden gesteld, werden geschrapt). Bovendien werd door menigeen een vraagteken geplaatst achter het traditionele huwelijk – er werd druk met andere samenlevingsvormen geëxperimenteerd. Abortus werd officieel toegestaan. De vrouw, tevoren in veel opzichten juridisch gelijkgesteld aan onmondigen, kreeg een zelfstandige positie, zonder dat overigens van volledige feitelijke gelijkstelling aan de man sprake was – daarop ging de beweging van het feminisme aandringen. Ook werd de grens voor het actief en passief kiesrecht lager gesteld: op achttien in plaats van op een-en-twintig jaar. Talrijker en jeugdiger waren de jongeren die zich betrekkelijk vroeg van hun ouders losmaakten; velen hunner die langs officiële weg geen woonruimte konden krijgen, gingen met name in de grote steden tot het 'kraken' van leegstaande panden over – een aantasting van het eigendomsrecht waarbij overheid en publieke opinie zich, na aanvankelijk verzet, in de meeste gevallen neerlegden.

Dit alles betekende niet dat niet de meeste Nederlanders het traditionele huwelijk en de traditionele gezinsvorming bleven prefereren – het betekende wèl dat afwijkingen daarvan over het algemeen niet langer werden veroordeeld. In '85 blijkt bij de eerder genoemde GPD-enquête dat op de vraag: 'Mag een school een homoseksuele leraar ontslaan?' 75 % antwoordt: 'neen'. Trouwens, diezelfde enquête toont ook aan dat 47 % het 'kraken' van een woning toelaatbaar acht, dat 53 % geen bezwaar heeft tegen 'zwart' werken (d.w.z. tegen betaalde arbeid die geheel buiten de belasting- en premiewetgeving om gaat) en dat 25 % er ook geen bezwaar tegen heeft dat 'zwart' gewerkt wordt door personen die een uitkering hebben als werkloze of arbeidsongeschikte.

Bij dat alles had de televisie een belangrijke rol gespeeld.

Begonnen in '56 met nog geen honderdduizend geregistreerde toestellen breidde zij zich snel uit: tot ruim achthonderdduizend geregistreerde toestellen in '60, tot meer dan drie miljoen in '70 – in '85 zijn het er ruim vier-en-een-half miljoen. Het was vooral dat nieuwe medium (het 'maakte', aldus Daalder, 'het gezag tot personen, regenten tot mensen'¹) waarin de oude normen werden aangetast, aanvankelijk alleen in uitzendingen van de Vara en van de VPRO (die, geheel door jongeren overgenomen, zich eind '69 van haar vrijzinnig-protestantse oorsprong losmaakte). Van grote betekenis was daarbij dat er tot 1 oktober '64 slechts

¹ H. Daalder in *Een vrij zinnige verhouding. De VPRO in Nederland 1926-1986* (1986), p. 39.